

บทที่ 4

ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยได้ศึกษาศักยภาพทางการเกษตรของกลุ่มและได้คัดเลือกตามศักยภาพทั้งหมด 20 กลุ่ม พบว่า มีกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจในประเด็นการต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 2 อำเภอ 3 ตำบล 3 กลุ่มเกษตรกร มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4.1 รายชื่อกลุ่มเกษตรกรที่สนใจประเด็นการต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัด เชียงใหม่

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	กลุ่มเกษตรกร
1	สันป่าตอง	ทต.ยู่หว่า	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเห็ดกึ่งแล หลวง (P.J. ฟาร์ม)
2	สันป่าตอง	อบต.บ้านกลาง	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิต เกษตรบ้านสันกอเกิด
3	แม่ออน	อบต.แม่ทา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก

ที่มา: จากการวิจัย

โดยข้อมูลพื้นฐานซึ่งประกอบไปด้วยพื้นที่ทางการเกษตรของตำบล และศักยภาพของ กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ทั้ง 3 ตำบล จำนวน 3 กลุ่มเกษตรกร มีรายละเอียดของ ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร ดังต่อไปนี้

4.1 เทศบาลตำบลยู่หว่า อำเภอสันป่าตอง

เทศบาลตำบลยู่หว่า อยู่บริเวณกลางหนองสระเรียม ระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอสันป่า ตอง ประมาณ 3 กิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 18.96 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปตำบลยู่หว่าเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ไม่มีเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือภูเขา เป็นพื้นที่ราบทั้งหมด มีจำนวนหมู่บ้านในพื้นที่เขตของเทศบาลตำบลยู่หว่า ประกอบด้วยหมู่บ้าน จำนวน 14 หมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่ในเทศบาลตำบลยู่หว่า มีอาชีพหลัก

ในด้านการเกษตร ได้แก่ อาชีพเกษตรกรรม ประกอบด้วย การทำนา ทำสวน โดยมีพื้นที่ปลูกพืช ดังนี้ ปลูกข้าว จำนวน 2,912 ไร่ ปลูกลำไย จำนวน 2,503 ไร่ ปลูกถั่วเหลือง จำนวน 411 ไร่ ปลูกมะม่วง จำนวน 282 ไร่ และปลูกพืชผัก จำนวน 49 ไร่ การทำประมง คือ เลี้ยงปลาและกบ ส่วนปศุสัตว์มีการเลี้ยงโคนม โคขุน ไก่ไข่ ไก่เนื้อ และหมู ทั้งนี้ตำบลยหว่ามมีกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่สนใจเข้าร่วมโครงการในประเด็นการต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ 1 กลุ่ม คือ

1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเห็ดกึ่งแลหลวง (P.J. ฟาร์ม)

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเห็ดกึ่งแลหลวง (P.J. ฟาร์ม) เป็นธุรกิจครอบครัว มีสมาชิกทั้งหมด 7 คน เกษตรกรมีความเชี่ยวชาญทั้งการทำก้อน การผสมเชื้อ การดูแลระหว่างการเพาะเห็ด และวิทยาการการเก็บเกี่ยวที่มีประสิทธิภาพ ฟาร์มมีการเพาะเห็ดหลายชนิด ได้แก่ เห็ดนางฟ้า เห็ดอังกาบ เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดหลินจือ เห็ดหูหนู และเห็ดโคนญี่ปุ่น ซึ่งสินค้ามีใบรับรองมาตรฐาน GAP และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) สินค้าจะขายส่งร้อยละ 60 ผ่านทางรถยนต์และเครื่องบิน และขายปลีก ร้อยละ 40 โดยผู้ซื้อจะมารับซื้อหน้าฟาร์ม

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร

จุดแข็งและ โอกาส ได้แก่

1.1) กลุ่มมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญใน (1) ด้านการผลิต การเพาะเห็ด (2) การตลาด การขายในตลาดทั่วไป (Mass product) ในตลาดท้องถิ่น และตลาดส่ง contact (3) การแปรรูปสินค้า การแปรรูปเห็ด หมูยอเห็ด และน้ำเห็ด (4) การประชาสัมพันธ์ การออกร้านตามงานแสดงสินค้าของหน่วยงานราชการ OTOP กรมเกษตร และอำเภอ (5) การจัดการบัญชีของกลุ่ม

1.2) มีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้ในเรื่องต่าง ๆ แก่กลุ่มเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

1.3) สินค้าได้รับใบรับรองมาตรฐาน GAP และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.)

1.4) ตลาดสินค้ามีความหลากหลายและรองรับสินค้าเกษตรของกลุ่ม

1.5) สินค้าเกษตรมีความต้องการในระดับประเทศในกลุ่มลูกค้าประจำ ทั้งในและต่างจังหวัด

จุดอ่อนและอุปสรรค ได้แก่

1.1) มีคู่แข่งทางการตลาดจำนวนมาก

1.2) เกษตรกรยังไม่สามารถผลิตสินค้าในปริมาณที่มากได้ ตามคำสั่งซื้อสินค้าเห็ดจาก MK และประเทศสิงคโปร์

4.2 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลางอยู่ห่างจากอำเภอสันป่าตอง ไปทางทิศใต้ ประมาณ 12 กิโลเมตร มีจำนวนเนื้อที่ทั้งหมด 10.45 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,531.25 ไร่ ภูมิประเทศของตำบลบ้านกลาง โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางการเกษตร จำนวนหมู่บ้านในเขตมีทั้งหมด 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านปวงสนุก (บางส่วน) หมู่ที่ 5 บ้านท่ากาน หมู่ที่ 7 บ้านสันห่าว หมู่ที่ 8 บ้านใหม่สามหลัง และหมู่ที่ 10 บ้านสันกอเกิด ประชากรส่วนใหญ่ มีอาชีพหลักคือ เกษตรกร พืชสวนที่ปลูกเป็นส่วนมาก ได้แก่ ลำไย นอกจากนี้จะมีการเพาะปลูกพืชผักสวนครัว เช่น กระเทียม และถั่วเหลือง เป็นต้น ส่วนอาชีพรอง คือ การรับจ้าง และทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในตำบล กลุ่มอาชีพที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นในตำบลบ้านกลาง ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและสตรีสหกรณ์บ้านสันกอเกิด หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านกลาง เป็นประเภทร้านค้าชุมชน จัดจำหน่ายสินค้าราคาถูก และสินค้าที่ได้จากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรของกลุ่มแม่บ้าน เช่น ข้าวแตน ข้าวเกรียบสมุนไพร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเกษตรทำนา กลุ่มเกษตรผู้ปลูกลำไย กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์และกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง เป็นต้น ชุมชนเข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มของชุมชน 3 หมู่บ้าน และจัดทำโรงน้ำดื่มเพื่อชุมชน จำนวน 2 แห่ง ทั้งนี้ตำบลบ้านกลาง มีกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่สนใจเข้าร่วมโครงการในประเด็นการต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ 1 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด มีสมาชิกทั้งหมด 67 คน สินค้าในกลุ่ม คือ ข้าวแต่น้ำสมุนไพร ถั่วคั่วฉาบ ลำไยอบแห้ง และข้าวเกรียบผักต่าง ๆ สินค้าจะขายในตราสินค้า ดันเก็ดสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความตั้งใจจริงในการทำงาน และมีความเชี่ยวชาญในการผลิตสินค้าต่าง ๆ แหล่งขายสินค้า ได้แก่ (1) โรงแรม (2) ตลาดทั่วไป และ (3) ผู้ซื้อรายใหญ่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยหลัก ๆ จะขายให้แก่โรงแรมถึงร้อยละ 70 ลูกค้าส่วนมากที่ซื้อจะเป็นลูกค้าประจำ เพราะมั่นใจในตัวสินค้า เนื่องจากก่อนการสั่งซื้อลูกค้าจะเข้ามาตรวจสอบคุณภาพของสินค้าก่อน และทางกลุ่มได้มีการขอใบรับรองมาตรฐานเรียบร้อยแล้ว และมีเอกสารการรับรองความสะอาด ปลอดภัย จากสาธารณสุข

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร

จุดแข็งและโอกาส ได้แก่

1.1) มีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญด้านการผลิตสินค้า การตลาด การประชาสัมพันธ์ และการจัดการบัญชี และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้ที่สนใจได้

1.2) มีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้ในเรื่องต่าง ๆ แก่กลุ่มเกษตรกร

1.3) กลุ่มมี webpage และ facebook ในการประชาสัมพันธ์ และขายสินค้าเกษตร

1.4) สินค้าเกษตรของกลุ่มมีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าเสมอ ความสวยงามของสินค้า บรรจุภัณฑ์ และคุณภาพก่อนส่งสินค้า ถ้าไม่สมบูรณ์ทางกลุ่มจะเปลี่ยนสินค้าให้ใหม่ทันที

1.5) สินค้าเกษตรมีความต้องการในระดับประเทศในกลุ่มลูกค้ารายใหญ่

1.6) สินค้ามีมาตรฐาน มีใบรับรองมาตรฐาน และมีเอกสารการรับรองความสะอาด ปลอดภัย จากสารพิษ โดยซื้อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด (brand ตันเก็ด)

1.7) ตลาดสินค้ามีความหลากหลายและรองรับสินค้าเกษตรของกลุ่ม

จุดอ่อนและอุปสรรค ได้แก่

1.1) มีคู่แข่งทางการตลาดมาก โดยเฉพาะที่จังหวัดลำปางซึ่งมีผู้ผลิตจำนวนมาก

1.2) สินค้ามีข้อจำกัดในความหลากหลายของตัวสินค้าให้เข้ากับแต่ละกลุ่มลูกค้า

4.3 องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา อำเภอแม่ฮอน

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่ฮอน ประมาณ 30 กิโลเมตร ห่างจากศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 70 กิโลเมตร พื้นที่ตำบลแม่ทา มีเนื้อที่จำนวน 72,680 ไร่ คิดเป็น 116 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่ดินที่ใช้ประโยชน์ของประชาชน ร้อยละ 17.46 และเป็นพื้นที่ป่า ร้อยละ 82.54 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา พื้นดินร่วนปนทรายเหมาะสำหรับเพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร เช่น ปลูกข้าวโพด ทำสวนลำไย มะม่วง และเลียงวัว อุตสาหกรรมในครอบครัวซึ่งแปรรูปจากผลผลิตการเกษตร จำนวนหมู่บ้านมี 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านท่าม่อน หมู่ 2 บ้านท่าข้าม หมู่ 3 บ้านค้อกลาง หมู่ 4 บ้านห้วยทราย หมู่ 5 บ้านป่าน้อย หมู่ 6 บ้านดอนชัย และหมู่ 7 บ้านใหม่ดอนชัย ทั้งนี้ตำบลแม่ทามีกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่สนใจเข้าร่วมโครงการในประเด็นการต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ 1 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิกเป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรชาวชนรุ่นใหม่ ในการทำการตลาดพืชผักในรูปแบบใหม่ที่ต่อยอดจากรุ่นพ่อรุ่นแม่ มีสมาชิกทั้งหมด 21 ครัวเรือน 120 คน การเพาะปลูกจะเป็นรูปแบบเกษตรผสมผสาน สมาชิกทุกคนจะปลูกผักและผลไม้ระบบอินทรีย์และการทำเกษตรยั่งยืน จนได้รับการยกย่องจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบ “วิถีพอเพียง” นอกจากนี้ผลผลิตผักและผลไม้ของกลุ่มจะขายในตราสินค้าแม่ทาออร์แกนิก ซึ่งจะต้องผ่านการตรวจสอบในมาตรฐานของแม่ทา แหล่งที่ส่งขาย ได้แก่ (1) ตลาดท้องถิ่น (2) ตลาดในตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งได้แก่ (2.1) JJ market ในวันเสาร์ (2.2) ตลาดช่วงเกษตรอินทรีย์ ในวันจันทร์ อังคาร และพฤหัสบดี (2.3) ตลาดหนองหอย ในวันอังคารและอาทิตย์ และ (2.4) ตลาดสันป่าข่อย ในวันจันทร์ (3) ตลาดขายส่งอื่น ได้แก่ (3.1) Lemon farm ในกรุงเทพฯ (3.2) Top supermarket central festival (3.3) Thai freeze day และ (3.4) Greennet

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร

จุดแข็งและโอกาส ได้แก่

1.1) กลุ่มมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญ ด้านการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ และปราชญ์ชุมชนด้านการเกษตรยั่งยืน อีกทั้งยังสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านผลิตแก่ผู้ที่สนใจได้

1.2) มีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่กลุ่มเกษตรกร

1.3) ตลาดของสินค้ามีความหลากหลาย มีตลาดรองรับในการจัดส่งสินค้าเกษตรของกลุ่ม

1.4) สินค้าเกษตรของกลุ่มมีคุณภาพในการผลิต โดยจะมีการคัดเกรด (เกรด A จะนำส่งขาย)

1.5) สินค้าเกษตรมีความต้องการในระดับประเทศ

1.6) สินค้ามีมาตรฐาน 3 ระดับ เครือข่ายเกษตรแม่ทา องค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล โดยจะมีการตรวจมาตรฐานทุก ๆ 2 เดือน โดยเกษตรกรสมาชิกในกลุ่ม

จุดอ่อนและอุปสรรค ได้แก่

1.1) กลุ่มยังไม่สามารถควบคุมปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรได้ตามเป้าหมายของผู้บริโภค

สรุปแนวทางในการพัฒนากลุ่มเกษตรกร ในประเด็นการต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ

1) การพัฒนาต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ (Commercial Advantage) คือ งานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ของชุมชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาเป็นสิ่งประดิษฐ์หรือผลิตภัณฑ์ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ หรือนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ส่วนประโยชน์เชิงสาธารณะ (Public Advantage) คือ การนำผลงานวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณชนในเรื่องต่าง ๆ ที่ทำให้คุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของประชาชนดีขึ้น ดังนั้นกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ ควรพัฒนาสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ และมาตรฐานให้เพิ่มขึ้นจนสามารถต่อยอดในเชิงพาณิชย์ได้ เช่น สูตรส่วนผสมของสินค้า กรรมวิธีการผลิต กระบวนการ (Process) อุปกรณ์และ เครื่องมือ (Tools) หรือผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นต้น ส่วนประโยชน์ในเชิงสาธารณะ เช่น สามารถนำการวิจัยของกลุ่มเกษตรกรนี้ไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาสินค้าทางการเกษตรของชุมชนอื่น หรือนำไปเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจ เป็นต้น

2) ผู้นำกลุ่มเกษตรกรควรมีความเข้มแข็งและมุ่งมั่นในการพัฒนาต่อยอดสินค้าเกษตรของตนอยู่เสมอ มีความกระตือรือร้นในการหาความรู้ทั้งด้านการผลิต การตลาด การแปรรูปสินค้า วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การจัดระบบฟาร์ม การรักษามาตรฐานของสินค้า และการพัฒนาสินค้าให้เหมาะสมกับผู้บริโภคชายใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง หากผู้นำกลุ่มมีความรู้ความเชี่ยวชาญมากจะทำให้สามารถเผยแพร่ความรู้เหล่านี้ให้แก่สมาชิกได้ นำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าเกษตรของตนมากยิ่งขึ้น

3) เกษตรกรควรมีความรู้เรื่อง สิทธิทรัพย์สินทางปัญญาต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง เกษตรกรเอง โดยทรัพย์สินทางปัญญาแบ่งเป็น 2 ประเภทหลัก คือ (1) ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม และ (2) ลิขสิทธิ์ สำหรับทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมแบ่งออก 5 ประเภท ได้แก่ (1) สิทธิบัตร (สิทธิบัตรการประดิษฐ์, อนุสิทธิบัตร และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์) (2) เครื่องหมายการค้า (3) ความลับทางการค้า (4) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และ (5) แบบผังภูมิของวงจรรวม ซึ่งสามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก กรมทรัพย์สินทางปัญญา

4) การสร้างความร่วมมือกันในการพัฒนาและต่อยอดสินค้าให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ทั้งการร่วมมือกันในการพัฒนาตัวสินค้า การสร้างผลงานให้สามารถเผยแพร่ไปยังต่างประเทศ การพัฒนาสินค้าของเกษตรกรร่วมกับการตลาดของบริษัทเอกชนที่มีมาตรฐาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูง และรักษาระดับมาตรฐานของสินค้าได้ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระบบธุรกิจ